

Analize istorice despre România interbelică, comunistă și postcomunistă

Florin Müller, *Societate, ideologie, dictaturi*
Editura Universității din București, București, 2014, 210 pp.

Florin Müller, profesor universitar la Facultatea de Istorie, Universitatea din București, autor a numeroase studii despre interbelicul românesc, printre care amintim „Metamorfoze ale politicului românesc, 1938-1944”, în lucrarea supusă recenzării de față intitulată „Societate, ideologie, dictaturi”, publicată în anul 2014 la editura Universității din București, analizează obiectiv, cu un întreg aparat conceptual critic, diferite texte istorice despre perioada interbelică, comunistă și postcomunistă. Lucrarea „Societate, ideologie, dictaturi” este structurată pe 13 arii de analiză. Autorul aduce la lumină numeroase texte editate și inedite cu privire la dezbaterile epocii mai puțin cunoscute publicului.

Profesorul Florin Müller deschide lucrarea cu o analiză a modului în care românii de peste Carpați vedeau integrarea în lumea culturală, politică și socială cu Vechiul Regat. Omogenizarea culturală, prin trimitere la diferite texte, se putea realiza prin asimilarea modelului francez cu care intelectualitatea ardeleană era de acord. În acest sens, Partidul Național din Ardeal miza pe românizarea statului, a conștiințelor și suflurilor, deoarece modelul dominant în Transilvania era cel maghiar.

Analiza critică a istoricului Florin Müller despre cazul Maglavit pune în lumină iluzia religioasă a unui cioban cu viziuni mistice, precum și banalitatea locului unde Petrache Lupu l-a văzut pe Dumnezeu, care i s-a arătat sub forma unui bătrân și i-a poruncit să le

spună omenilor să fie cinstiți și drepti. Argumentele apocaliptice de la Maglavit s-au răspândit în toate straturile sociale, însă clasa politică l-a ignorat pe cioban, deoarece Maglavitul era doar un mijloc de propagandă cu mistificări religioase. Petrache Lupu susținea ca a descoperit o fântână care vindeca toate bolile, însă Florin Müller remarcă faptul că în zona Maglavitului nu se găseau ape minerale terapeutice și că ciobanul mistic nu avea aptitudini verbale, însă după ce a băut apă a deprins darul oratoriei. Maglavitul a fost posibil datorită puternicilor tradiții populare cu valențe patriarhale din societatea românească. În acest sens, oamenii mergeau la cioban să se vindece în loc să meargă la Biserică sau la medic. Petrache Lupu acumulasese prea multă putere simbolică pe fondul psihozei religioase.

Într-o altă analiză dedicată dimensiunii naționale, etnicității și europenității în România postcomunistă, autorul analizează redeschiderea naționalismului, amintind că regimul comunist a lăsat moștenire o cultură politică impregnată de naționalism, deoarece propaganda comunistă a exaltat rolul conducătorului partidului. Autorul observă că ideologiile comuniste s-au folosit de discursul naționalist interbelic. Astfel, propagandiștii manipulau indivizii prin presă, studii academice, nivelând și îndoctrinând masele. Pe de altă parte, postcomunismul a preluat ingineria socio-culturală a comunismului, iar valorile naționale au câștigat în detrimnetul

retoricii civice în spațiul public, fabricând conflicte cu noii ideologi ai democrației. Prin urmare, grupurile intelectuale s-au separat ideologic, protagoniști amintiți fiind Gabriel Andreescu, Octavian Paler și Alexandru Paleologu. Pe fondul acestor dezbateri, Florin Müller păstrează neutralitatea față de intelectualii menționați, cu privire la dezbaterile de idei despre națiune și naționalism.

Istoricul Müller, când abordează problema fascismului și comunismului în România interbelică, analizează confruntarea teoretică revoluționară dintre fascism și comunism, dintre cele două ideologii și cele două tipuri de acțiuni politice. Astfel, există o latură revoluționară a comunismului de natură generică în spirit și în praxis. Conceptele revoluționare despre fascism sunt mai mult de ordin general, cu privire la organizare și ideologie politică. În schimb, teoreticienii comunismului prezintă latura revoluționară ca fiind modernizatoare. Pe de altă parte, fascismul românesc interbelic este analizat de autor cu prudență. Grupurile ideologice politice modernizatoare sunt analizate în relația lor cu totalitarismul. Modernitatea românească este analizată atât prin repere interne, cât și europene. În cazul interbelic românesc, liberalismul a impus o politică modernizatoare forțată; instrumentul dominației economice era chiar statul și întregul aparat funcționăresc, acestea dispunând de dreptul de preemțiune asupra resurselor. Modernitatea românească este una de tip hibrid în care modelul occidental se intersectează cu interesele liberalismului de partid. În perioada de după 1945, fabricarea unei noi religii seculare a reconstruit modernitatea, iar intelectualii comuniști au devenit dependenți de retorica statului.

Profesorul Müller analizează lumea urbană transilvană și discursul politic al extremei drepte conservatoare și observă că ideologii interbelici dețin și puterea politică. Astfel, autorul analizează mecanisme de gândire a liderilor conservatori despre reprezentativitatea politică, economică și socială din Transilvania.

Cu privire la clivajul dreapta/stânga și dezbaterile de idei din România interbelică, profesorul Müller abordează susținerea de către intelectualii români a proiectelor politice totalitare de dreapta. Comuniștii au fost dezinteresați de propriile rădăcini intelectuale și atunci când scriau tot statul le stabilea reperele ideatice. Liberalismul, în schimb, nu era interesat de o dezbateră teoretică cu adversarii epocii. Componenta de dreapta a Legiunii este o formă a comunismului, deoarece cadrele sale muncitorești erau interesate de distrugerea sistemului, ci nu de menținerea lui. Interpretarea istoriei necesită interogații în vederea eliminării clișeelelor, prin lecturi critice.

Profesorul Müller analizează grupurile profesionale integrate în actul intelectual și anume a acelor cadre instituționale care produc cunoșterea științifică filtrată, fapt care a condus la influențarea discursului politic și public. Astfel, istoriografia în comunism a vizat constituirea autonomiei profesionale în raport cu presiunile politicului totalitar. Autorul observă o anumită intersecție profesională a rețelelor academice și universitare până în 1989, fapt care a condus la obținerea capitalului simbolic, dar și existența unui conflict de natură profesională între instituțiile academice și cele universitare. Analiza comparată a resurselor instituționale ale regimului comunist, sunt considerate a fi un fel de sistem paralel de cercetare, deoarece cel juridic aparținea de stat și cel de partid de Academia Ștefan Gheorghiu. În schimb, în noul regim democratic s-a multiplicat birocrăția universitară prin fabricarea de noi institute și universități în orașele de provincie, odată cu privatizarea învățământului.

Despre actul Unirii de la 1918, autorul pune în lumină cauzele metamorfозelor schimbării, prin distincția 1 decembrie 1918 la români și 15 martie la maghiari. După autor, statul mobilizează resursele, iar populația își dă acordul. Spectacolele au ca substitut discursul ideologic transferat către auditoriu. În acest sens, comunismul apela la sesiuni solemne pentru a celebra dictatura, fiind

orchestrată de intelectuali și activiști din liniile inferioare ale regimului, cu scopul de a mobiliza masele. Discursurile asupra actului de la 1918 nu au câștigat în consistență nici după depășirea radicalismelor specifice „demitizărilor” anilor 90’.

Drumul spre dictatură, precum și conflictul politic al Monarhiei cu Mișcarea Legionară sunt supuse unei analize critice de către autor. Profesorul Müller pune în lumină cauzele blocării sistemului democratic în urma alegerilor din decembrie 1937. Pentru rezultatul algerilor din decembrie 1937, regimul a găsit vinovat PNȚ-ul, în urma încheierii pactului de neagresiune cu Partidul Total pentru Țară. În acest sens, profesorul Müller analizează, pe bază de documente, aspectele ideologice și opțiunile electorale din decembrie 1937. După numărul de mandate obținute, Legiunea a devenit un concurent politic serios, iar consecința a fost instaurarea dictaturii regale și guvernarea peste partidele politice.

Analiza profesorului Florin Müller despre atașamentele unor intelectuali în cadrul mișcărilor de extrema dreapta pune în lumină cât de dificilă și problematică este interpretarea fascismului. În acest sens, autorul analizează critic unele texte ale lui Nae Ionescu.

Ultima analiză din volumul „Societate, ideologie, dictaturi” este dedicată revoluției fasciste, cazul românesc. Profesorul Müller propune tratarea subiectului cu precauție, rațional și fără speculații ideologice, probând istoric și teoretic dualitatea celor doi termeni. Victoria fascismului și a formei sale radicale național-socialismul german a fost legitimată prin conflictul cu democrația și ideologic cu adversarii săi. Profesorul Florin Müller critică fascismul românesc, cuzismul și naționalismul pe care le consideră ca fiind lipsite de viziune și de înțelegere a lucrurilor.

Florin Grecu

[„Hyperion” University of Bucharest]